

Det kongelige kunnskapsdepartement
Det kongelige justis- og beredskapsdepartement

Rundskriv

Kriminalomsorgsdirektoratet
Statsforvalteren i Vestland
Utdanningsdirektoratet

Nr.	Vår ref	Dato
G-02/2024	23/4616	05.04.2024
F-001-24	24/1	

Rundskriv om forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen

1. BAKGRUNN FOR RUNDKRIVET

Innsatte og domfelte har samme rettigheter og plikter som befolkningen ellers innenfor rammene som følger av straffegjennomføringsloven, opplæringsloven, folkerettslige konvensjoner og anbefalinger.

Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater, legge til rette for at innsatte og domfelte får tjenestene som lovgivningen gir dem krav på (se straffegjennomføringsloven § 4). Fylkeskommunen har ansvaret for å oppfylle retten til grunnopplæring for innsatte i fengsel, jf. opplæringsloven § 13-2 a. Innsatte og domfelte kan ha rett og plikt til opplæring på grunnskolenivå og rett til videregående opplæring. De kan også ha rett til spesialundervisning, tegnspråkopplæring, særskilt språkopplæring, samisk opplæring og opplæring i kvensk eller finsk. Ut fra folkerettslige konvensjoner og anbefalinger har også innsatte og domfelte uten lovlig opphold i landet rett til opplæring.

Opplæringen som gis innsatte og domfelte er et viktig bidrag til kvalifisering for arbeid eller videre utdanning etter gjennomført straff, noe som kan bedre forutsetningene for et liv uten kriminalitet.

Rundskrivet omtaler samarbeid om opplæring for innsatte i fengsel, opplæring i oppfølgingsklasser og ved overganger for innsatte til videre kvalifisering utenfor fengsel og oppfølgingsklasser. Domfelte som gjennomfører straff i samfunn, skal benytte grunnopplæringstilbudet i bostedskommunen/fylket.

Samordnet innsats mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen skal bidra til bedre muligheter for hver enkelt innsatt og domfelt til å fullføre og bli kvalifisert til lære plass, arbeid, utdanning og livslang læring. For å lykkes i dette arbeidet, må parter på alle nivåer være bevisst på hvordan de best mulig samarbeider og får til kontinuitet i tjenestetilbudet. Samarbeidet mellom stat, region og fylke er komplekst, og kan være uoversiktlig for den enkelte innsatte. Et godt forvaltningssamarbeid skal sikre tjenestetilbudet for domfelte og innsatte i tråd med deres behov og lovpålagte rettigheter, og bidra til å fremme tilpasning til livet etter fengselsoppholdet.

2. FORMÅLET MED SAMARBEIDET

Kriminalomsorgen og opplæringssektoren skal legge til rette for et forpliktende og godt forvaltningssamarbeid på alle nivåer, og dette rundskrivet er ment å avklare ansvars- og oppgavefordelingen for etatene på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Skolen er en viktig bidragsyter i et felles faglig samarbeid hvor det overordnede målet er at den innsatte er bedre kvalifisert ved løslatelse enn før innsettelse. Arbeidsdriften i fengslene skal legge til rette for yrkesrettet opplæring i samarbeid med skolen og sørge for at praksis i yrkesrettet opplæring kan gjennomføres i arbeidsdriften.

Arbeidsmarkedet stiller store krav til formalkompetanse og realkompetanse. Sammenhengen mellom opplæring og arbeid gjør det nødvendig med et nært samarbeid mellom alle ansvarlige etater, herunder Nav, som beskrevet i samarbeidsavtalen mellom kriminalomsorgen og Arbeids- og velferdsetaten.

3. ANSVARSFORDELINGEN MELLOM ETATENE

Domfelte og innsatte har, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud, og de samme forpliktelsene og ansvar, som de ville hatt utenfor fengsel, herunder lik rett til opplæring, jf. straffegjennomføringsloven § 4 og retningslinjene til straffegjennomføringsloven 4.1. Opplæringsloven gir ulike individuelle rettigheter til elevene og forpliktelser til kommuner og fylkeskommuner.

Opplæringssektoren har ansvar for å gi innsatte den opplæringen de har rett og plikt til. Kriminalomsorgen har ansvar for å legge til rette for at innsatte og domfelte får den opplæringen de har rett og plikt til. Kriminalomsorgen og skolen i fengslene, har i fellesskap ansvar for å finne løsninger som ivaretar innsattes rett og plikt til opplæring og kriminalomsorgens ansvar for sikkerheten i fengsel. Ansvarsfordelingen i forvaltningen er styrt av lovverket for hver enkelt etat. Disse lovverkene er sidestilt, og nøkkelen til samarbeid er tillit og respekt for de ulike samarbeidspartners egenart.

I saker der det oppstår motstrid mellom de ulike ansvarsområdene, må konkurrerende hensyn avveies etter en konkret vurdering. I vurderingen må det på den ene siden ses hen til om det er snakk om plikt til opplæring, rett til opplæring, eller kun et tilbud om opplæring. Det kan også være avgjørende om konflikten gjelder individuelle rettigheter etter opplæringsloven. På den andre siden får det betydning hvilke hensyn som er sentrale i den konkrete saken fra kriminalomsorgens ståsted. Bygningmessige hensyn, bemanningshensyn, generelle kontrolltiltak og sikkerhetsmessige forhold veier ikke

nødvendigvis like tungt som konkrete sikkerhetsmessige forhold som eksempelvis lovbruddskategori, sammensetning av innsatte og innsattes adferd. Ved motstrid mellom hensyn etter de ulike regelverkene er begge parter forpliktet til i fellesskap å finne løsninger som kan gi et opplæringstilbud i fengsel som sikrer mottakerne tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Ved motstrid som ikke lar seg løse, vil konkrete sikkerhetsmessige vurderinger måtte veie tyngre enn hensynet til den innsattes rett og plikt til opplæring hvis dette er forholdsmessig, jf. straffegjennomføringsloven §§ 2-3 og tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 2 til den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Hvis motstriden gir konsekvenser av mer langvarig art, skal problemstillingen bringes inn for nærmeste overordnede forvaltningsnivå.

Kriminalomsorgen har ansvar for

- at forvaltningssamarbeidet initieres og følges opp på ulike nivå, mellom kriminalomsorgen og opplæringssektoren.
- at skolens personell gis nødvendig informasjon og opplæring om sikkerhetsmessige forhold i fengsel og om deltakere i oppfølgingsklasser i samfunnet.
- å legge forholdene praktisk til rette slik at innsatte kan gjøre seg nytte av skolens opplæringstilbud og legge til rette for at skolen kan gi tilpasset opplæring og oppfylle øvrige plikter og rettigheter etter opplæringsloven med forskrift.
- ved innsettelse å informere om skolens tilbud og kartlegge behov for kontakt med skolen.
- å gjennomføre BRIK og dele den ferdige kartleggingen med skolen etter samtykke fra den innsatte eller domfelte, samt å tilby en plan for progresjon, oppfølging og tilbakeføring til samfunnet.
- å legge til rette for opplæring av domfelte i grunnopplæring og høyere utdanning ved frigang.
- så langt som mulig unngå å flytte innsatte som er i et videregående skoleløp dersom opplæringen ikke kan ivaretas i fengslet innsatte flyttes til. Dersom den innsatte allikevel flyttes, skal ansvarlig skole informeres så tidlig som praktisk mulig.
- å orientere skoleavdelingen om løslatelse av domfelte som er innvilget skoleplass under fengselsoppholdet minst to måneder før løslatelse.
- å koordinere kontakt mellom fengsel, skole, helsetjeneste og Nav-veileder i fengsel eller Nav-kontor i hjemkommune i god tid før løslatelse eller overføring til straffegjennomføring i samfunn.
- at fylkeskommunene helt fra inntak til løslatelse eller endt straffegjennomføring, involveres i planprosesser i kriminalomsorgen, f.eks. plan for progresjon og oppfølging, som vil påvirke skolens planlegging av opplæring overfor den enkelte innsatte og domfelte.
- å skape fora for erfaringsutveksling, kunnskapsutvikling og evaluering for alle involverte parter, samt sikre god informasjonsflyt gjennom skriftlige planer.
- å stille til rådighet nødvendige lokaler til opplæring, som også er tilpasset opplæring i yrkesfag, og som oppfyller alminnelige tekniske sikkerhetsmessige krav i plan- og bygningsloven, forskrift om miljørettet helsevern og opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-7.
- å legge til rette for opplæring og kvalifisering i arbeidsdriften, og at arbeidsdriften kan benyttes av skolen som lærebedrift i videregående yrkesfaglig opplæring.

- å sørge for at arbeidsdriften dokumenterer relevant arbeidspraksis.
- å legge til rette for relevant kvalifisering for arbeidslivet ved at arbeidsdriften er lærebedrift for skolen i ulike yrkesfag.
- å utarbeide skriftlige avtaler om bruk av inventar og maskinpark med hensyn til blant annet forsikring og HMS ved felles bruk av kriminalomsorgens og skolens lokaler.
- å legge til rette for sikkerhetsmessig forsvarlig bruk av IKT, som samtidig sikrer innsattes rettigheter og plikter etter opplæringsloven, jf. Retningslinjer for bruk av IKT i opplæringen.
- å legge til rette for lokaler for oppfølgingsklasser.

Opplæringssektoren har ansvar for

- å gi opplæring i samsvar med opplæringsloven med forskrift og folkerettslige forpliktelser.
- materiell og utstyr til opplæring. Ved felles bruk av inventar og maskinpark må dette avtales med hensyn til forsikring og HMS, jf. tredje siste kulepunkt under pkt. 3 over.
- at innsatte som har rett til å få realkompetansevurdering og som ønsker det, får vurdert sin realkompetanse.
- å sørge for at innsatte har tilgang på tilstrekkelig karriereveiledning og øvrige rådgivningstjenester.
- å ivareta innsatte og domfeltes rett til et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven kapittel 9 A
- i samarbeid med arbeidsdriften å bruke mulighetene til yrkesfaglige opplæringer i verksteder og ellers i fengslet.
- å legge til rette for at flest mulig kan delta i opplæring, og arbeide for at ulike grupper av innsatte skal ha et opplæringstilbud, herunder å gi kortere kompetansegivende opplæringstilbud som samsvarer med læreplanverket.
- å legge til rette for videreføring av påbegynt opplæring for innsatte ved frigang, overføring og ved løslatelse gjennom å sørge for nødvendig kontakt og overføring av ansvar mellom skoleavdelingene i fengslene, og skole, oppfølgingsklasse, fagopplæringskontor eller voksenopplæringscenter i hjemfylke/-kommune.
- oppfølgingsklasser for innsatte med frigang e.l., domfelte som gjennomfører straff i samfunn, løslatte med og uten møteplikt hos friomsorgen for fullføring av grunnopplæring (påbegynt under straffgjennomføring), for å lette overgangen fra opplæring i fengsel til deltakelse i opplæring i bostedsfylket/kommunen.
- et tett samarbeid mellom skoleavdelingen i fengselet og ansvarlig skolemyndighet i innsattes hjemfylke. I de tilfeller der domfelte er i et opplæringsløp og prøveløslates med møteplikt for friomsorgen, eller har delgjennomføring EK, bør aktuell skole informeres om at videre dialog og samarbeid skjer gjennom friomsorgskontoret.
- å dokumentere den opplæringen som gis.
- å delta i planprosesser med kriminalomsorgen og øvrige etater som har betydning for opplæringstilbudet til innsatte. Kriminalomsorgen har et samordningsansvar for de ulike planene.
- å delta i fora for erfaringsutveksling, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring.

4. SENTRALT SAMARBEID

Representanter fra Statsforvalteren i Vestland (SFVL) og Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) utgjør Koordineringsgruppa for opplæring i kriminalomsorgen. En representant for Utdanningsdirektoratet inviteres til deltagelse i gruppen ved behov.

Koordineringsgruppa drøfter og gir råd til Utdanningsdirektoratet/ Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet om budsjett, regelverk, prinsipper, prioriteringer og tildelingsbrev som berører opplæring innenfor kriminalomsorgen.

5. SAMARBEID MELLOM KRIMINALOMSORGEN OG FYLKESKOMMUNENE

Kriminalomsorgen skal samarbeide med fylkeskommunene, som er faglig og administrativt ansvarlig for opplæring for innsatte og domfelte. Kriminalomsorgen bør etablere kontakt med statsforvalterne, som utøver tilsyn og kontroll overfor de fylkeskommunale oppgavene og fylkeskommune(ne), og skal opprette fylkesvise møteplasser mellom partene. Der hvor det er hensiktsmessig, kan flere fylker samarbeide om dette. Samarbeidet skal innenfor rammene som er nevnt ovenfor (punkt 3) legge til rette for et differensiert opplæringstilbud som er tilpasset de innsatte og domfelte. Samarbeidet bør omfatte plan- og budsjettarbeid, utveksling av informasjon, samt bidra til kompetanseheving innad i etatene.

6. LOKALT SAMARBEID

Fengselet og friomsorgskontoret skal samarbeide med den enkelte videregående skole og aktuelle opplæringskontor om innsatte og domfelte. Fengsel og friomsorgskontor har ansvar for å etablere rutiner og faste møteplasser for samarbeid mellom skoleledelsen og fengsels- og friomsorgsledelsen. Samarbeidet omfatter daglig samordning, koordinering og evaluering. Partene skal lage årlige konkrete samarbeidsavtaler mellom fengsel/friomsorgskontor og skole, der man f.eks. tar opp kortsiktige og langsiktige mål, bruken av felles utstyr, kostnadsdeling o.l. Likeledes skal det utarbeides årlige handlingsplaner for samarbeid mellom fengsel og skole, der spesielt samarbeid mellom arbeidsdriften og skolen blir beskrevet, oversikt over ulike samarbeidsarenaer, hvordan opplæringen og arbeidet skal dokumenteres og overføringsrutiner til andre fengsler eller til straffegjennomføring i samfunn og til løslatelse. Handlingsplanene skal også beskrive samarbeid for å videreføre et påstartet opplæringstilbud som ivaretar domfeltes progresjon, ved endret straffegjennomføringsform til delgjennomføring EK eller prøveløslatelse med møteplikt til friomsorgen i kommuner/fylker uten oppfølgingsklasse. Samarbeidsavtaler og handlingsplaner skal evalueres årlig.

7. SAMARBEID OM IKT-SYSTEM

Det skal være et tett samarbeid (ansvar, drift og økonomi) mellom kriminalomsorgen og skolen om bruk av et eget IKT-system for opplæring i kriminalomsorgen. Det er etablert egne retningslinjer som regulerer ansvar og bruk av IKT-systemet. Vestland fylkeskommune (VLFK), som har et avtalefestet ansvar på vegne av alle skoleeiere, har det overordnede ansvaret for det pedagogiske innholdet i løsningen. Utviklingen av innholdet og funksjonaliteten i løsningen, er et felles ansvar for KDI og VLFK.

KDI må samarbeide med VLFK om tilpasninger og utvikling av plattformen slik at det pedagogiske innholdet og sikkerheten i kriminalomsorgen blir ivarettatt på best mulig måte. Tekniske krav KDI setter til påkoplede utstyr må utvikles i tett dialog med VLFK, slik at fylkeskommunene kan følge de reglene som gjelder for offentlige innkjøp.

KDI og VLFK har ansvar for å etablere nasjonale og lokale møtepunkt for å løse de ulike utfordringene med IKT-systemet.

8. SAMARBEID MELLOM KRIMINALOMSORGEN OG SKOLE OM DOKUMENTASJON AV GJENNOMFØRT PRAKSIS FOR INNSATTE

Kriminalomsorgen har ansvar for dokumentasjon av arbeidsoppgaver utført i arbeidsdriften, med beskrivelser av arbeidsoppgavene som er utført og hvilken varighet disse har hatt (praksisattest).

Skolen kan bistå med å beskrive arbeidsoppgavene opp mot aktuelle kompetansemål fra læreplanen og formidle dette til kriminalomsorgen.

Med hilsen

Håvard Bekkelund
ekspedisjonssjef
Justis- og beredskapsdepartementet

Erik Blom-Dahl
ekspedisjonssjef
Kunnskapsdepartementet